
МЕТОДОЛОГІЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

щодо складання рахунку переоцінки

1. Загальні положення

Згідно з СНР'93 рахунок переоцінки є складовою частиною рахунків інших змін в активах та зобов'язаннях. Він реєструє інвентарні (холдингові) прибутки або збитки, що нараховуються за звітний період власниками фінансових та нефінансових активів і пасивів у результаті зміни їхньої ринкової вартості. Рахунок переоцінки показує номінальний холдинговий прибуток, який нараховується за складовими активів і пасивів, інституційними секторами та в цілому по економіці (Додаток).

Балансуюча стаття рахунку переоцінки характеризується змінами в чистій вартості капіталу, що обумовлені номінальним холдинговим прибутком/збитком. Вона визначається як алгебраїчна сума позитивних чи від'ємних записів, що характеризують номінальну зміну всіх активів і зобов'язань, які належать інституційній одиниці. Оскільки рахунок переоцінки складається з двох окремих рахунків, що реєструють нейтральне і реальне збільшення, балансуюча стаття цього рахунку також може бути представлена двома статтями: зміна чистої вартості в результаті нейтрального холдингового прибутку/збитку і зміна чистої вартості в результаті реального холдингового прибутку/збитку. Остання відображає зміну в реальній чистій вартості капіталу інституційної одиниці, яка може бути віднесена до реального холдингового прибутку.

Холдинговий прибуток є специфічною категорією СНР, що не використовується в інших галузях статистики. Показник холдингового прибутку тісно пов'язаний з рівнем інфляції. Чим вище інфляція, тим більш значним в макроекономічному масштабі є холдинговий прибуток.

Номінальний холдинговий прибуток для певного обсягу активу визначається як вартість вигод, що накопичуються власником активу в результаті зміни його ціни, чи в більш широкому розумінні – його грошової оцінки у часі. Збільшення вартості зобов'язання дорівнює зміні ціни (чи грошової вартості) даного зобов'язання, але з протилежним знаком. Позитивна зміна в результаті зростання вартості активу або зниження вартості зобов'язання призводить до збільшення чистої вартості розглянутої одиниці. І навпаки, від'ємний холдинговий прибуток (тобто холдинговий збиток), який може бути результатом скорочення вартості певного активу або підвищення вартості певного зобов'язання, веде до зменшення чистої вартості цієї одиниці.

Номінальний холдинговий прибуток розподіляється на нейтральний холдинговий прибуток і реальний холдинговий прибуток.

Нейтральний холдинговий прибуток визначається як сума, що була б отримана в разі зміни ціни активу в тій же пропорції, що і загальний рівень цін, тобто загальний рівень інфляції чи дефляції. Отже, це величина холдингового прибутку, яка необхідна для збереження реальної вартості відповідного активу, що не змінюється з часом.

Реальний холдинговий прибуток визначається як додаткова вартість реальних ресурсів, що виникає в процесі володіння активом внаслідок зміни його ціни відносно рівня цін на товари та послуги в цілому по економіці.

2. Облік холдингового прибутку у рахунку переоцінки

□ Номінальний холдинговий прибуток

Номінальний холдинговий прибуток залежить від зміни цін чи, у більш широкому розумінні, від грошової вартості активів і зобов'язань, що змінюються у часі. При цьому під цінами на активи, які є предметом операцій між інституційними одиницями, маються на увазі ціни, що реєструються у рахунках нагромадження СНР. Для досягнення погодженості вартість активів у початковому й кінцевому балансах повинна виражатися в цінах їхнього придбання на дату, для якої складається баланс; тобто балансова вартість повинна включати витрати покупця, пов'язані з передачею прав власності на нефінансові активи. Ця вартість реєструється в балансах власників активів. Не всі активи і пасиви мають ринкову ціну в звичайному розумінні слова "ціна". Зокрема, активи і пасиви, які мають грошове вираження – такі, як наявна валюта і депозити – не можуть бути виражені у фізичних одиницях, за які можна призначити ціну. У таких випадках "кількісною" одиницею, по суті, є одиниця самої валюти (наприклад, один долар), і тому ціна за одиницю дорівнює самій одиниці. Тому згідно з визначенням ринкова ціна таких активів і відповідних їм пасивів не може змінюватися з часом. З іншого боку, кількісною одиницею таких активів як вексель, облігація чи акція, є сам цінний папір, ринкова ціна якого може змінюватися з часом. Тому термін "ціна" повинен використовуватися в широкому розумінні для того, щоб охопити одиничні ціни активів, таких, як готівка, депозити, позики тощо, і пов'язаних з ними пасивів, а також звичайні ринкові ціни.

Номінальне збільшення вартості може нараховуватися за активами, які знаходяться у власності протягом певного часу звітного періоду, а не тільки за активами, зафіксованими у первинному й кінцевому балансах. Пов'язані з цим доходи можуть відноситися до будь-якого періоду. Стосовно грошових активів і пасивів, ціни яких протягом порівнювального періоду є однаковими, номінальне збільшення їхньої вартості завжди дорівнює нулю. Разом з тим при зміні загального рівня цін нейтральний і відповідно реальний холдинговий прибуток за грошовими активами і пасивами не дорівнює нулю.

Розрахунок ведеться за активами і пасивами, якість і кількість яких залишається незмінною протягом періоду, за який вимірюється холдинговий прибуток. Отже, зміни у вартості таких фізичних активів, як споруди, устаткування й запаси, що належать виробникам, обумовлені фізичною чи економічною трансформацією активів у часі (що може виражатися в поліпшенні або погіршенні), не вважаються холдинговим прибутком. Зокрема, зниження вартості основних засобів, які належать виробникам, у результаті їхнього фізичного зносу, нормального процесу старіння чи випадкових ушкоджень реєструється як споживання основного капіталу, а не як від'ємний холдинговий прибуток. З іншого боку, зберігання товарів, попит та пропозиція яких змінюється під впливом сезонних коливань, є розширенням процесу виробництва, і пов'язане з цим виробництвом збільшення вартості не вважається номінальним збільшенням.

Показники фінансових активів і пасивів також можуть змінюватися з часом, зокрема, у зв'язку з наближенням терміну погашення цінних паперів з фіксованою датою погашення. Так, наприклад, основна частина збільшення або загальне збільшення ринкової вартості векселя чи облігації, випущених зі знижкою, по мірі наближення терміну їхнього погашення можуть бути обумовлені нагромадженням відсотків, які мають належати власнику. Збільшення ринкової вартості векселя чи облігації в результаті нарахування відсотків являє собою приріст самого активу, а не збільшення його ціни, і не є доходом від збільшення вартості.

Доходи від номінального збільшення вартості, які реєструються в рахунку переоцінки, є доходами, що нараховуються за активами або зобов'язаннями, і можуть бути як реалізованими, так і нереалізованими.

Реалізований холдинговий прибуток вважається, коли відповідний актив продається, викупується, використовується чи вибуває іншим способом, або має місце погашення зобов'язання. Реалізований дохід розглядається як дохід, отриманий за весь період, протягом якого актив знаходився у користуванні або зобов'язання залишалося непогашеним, незалежно від того, збігається цей період зі звітним періодом чи не збігається.

Нереалізований холдинговий прибуток – це сума доходів, що нараховується за активом, який все ще знаходиться у власності (або за непогашеним зобов'язанням) на кінець звітного періоду.

При розрахунку номінального холдингового прибутку вартість придбання і вибуття активів повинна оцінюватися у рахунку капіталу і у фінансовому рахунку для того, щоб забезпечити узгодженість у рамках СНР в цілому. Тому у випадку основних засобів вартість придбання повинна обчислюватися як сума, сплачена покупцем виробнику (чи продавцю), плюс відповідні витрати покупця пов'язані з передачею прав власності. Вартість, за якою враховується вибуття існуючих основних засобів, являє собою суму, отриману продавцем від покупця, мінус понесені продавцем витрати, пов'язані з передачею прав власності.

Доцільно розмежувати чотири випадки, що призводять до виникнення номінального холдингового прибутку, а також методи вартісної оцінки, які застосовуються в кожному з цих випадків:

- 1) актив зберігається протягом усього звітного періоду: номінальний холдинговий прибуток за звітний період дорівнює вартості в кінцевому балансі за винятком вартості в первинному балансі. Ці величини являють собою оцінювальну вартість активів, якби вони були придбані на момент складання балансів. У такій ситуації номінальний прибуток є нереалізованим;
- 2) актив, що належить одиниці на початку періоду, продається протягом цього періоду: нарахований номінальний холдинговий прибуток дорівнює фактичній або оцінювальній вартості вибуття за мінусом вартості в первинному балансі. Ця ситуація відображає реалізований номінальний прибуток;
- 3) актив, придбаний протягом періоду, усе ще зберігається на кінець даного періоду: нарахований номінальний холдинговий прибуток дорівнює вартості в кінцевому балансі за відрахуванням фактичної (або оціночної) вартості придбання активу. Номінальний прибуток є нереалізованим;
- 4) актив придбано і реалізовано протягом звітного періоду: номінальний холдинговий прибуток, що нараховується, дорівнює фактичній (або оціночній) вартості вибуття за мінусом фактичної (або оціночної) вартості придбання. Номінальний прибуток є реалізованим.

Якщо нефінансовий актив купується, а потім перепродається за тією ж ціною (крім витрат, які пов'язані з передачею прав власності), то відповідна одиниця несе номінальний холдинговий збиток, який дорівнює величині витрат, пов'язаних з передачею прав власності на актив при його придбанні і наступному перепродажу.

Загальна сума номінального холдингового прибутку, який нараховується за конкретною категорією активів за даний період, включає прибуток за активами, придбаними чи реалізованими протягом звітного періоду, а також активами, що відображені у первинному або кінцевому балансах активів і пасивів. В зв'язку з цим, загальну суму холдингового прибутку неможливо розрахувати на основі первинних даних балансу активів і пасивів. Тому для прямого розрахунку даного показника необхідно вести облік всіх активів, придбаних і реалізованих

протягом звітнього періоду, і цін, за якими вони були придбані і реалізовані, а також цін і кількості активів, що були на початок і кінець періоду.

Разом з тим, якщо облік вартості всіх операцій та інших змін в обсязі активів ведеться без обов'язкової реєстрації цін, за якими такі операції або зміни мають місце, то сукупна величина номінального холдингового прибутку може бути визначена шляхом вирахування загальної вартості всіх операцій та інших змін з різниці між вартістю активів, зареєстрованої в первинному і кінцевому балансах. Такий непрямий метод розрахунку використовується в разі застосування відповідних методів оцінки балансової вартості і вартості операцій й інших змін. Фізичний обсяг активу, який існує на початок і кінець періоду, повинен оцінюватися в первинному й кінцевому балансах активів і пасивів у цінах на дату складання балансів, а фактичні й умовно обчислені операції й інші зміни повинні виражатися в цінах на момент їх здійснення.

Основну тотожність, що забезпечує відповідність балансів активів і пасивів, операцій, інших змін в обсязі та номінальний холдинговий прибуток, можна виразити таким чином:

вартість запасів активу в первинному балансі
плюс
вартість активу, придбаного чи реалізованого в результаті операцій
плюс
вартісне вираження інших змін в обсязі активу
плюс
величина номінального холдингового прибутку за активом
дорівнює
вартість запасів активу в кінцевому балансі.

Наведена тотожність обумовлена методикою визначення й оцінки її компонентів. Кожен з п'яти компонентів може бути розрахований безпосередньо і незалежно від чотирьох інших. Тому кожний є рівноправним, та не обчислюється за залишковим принципом, що використовується для розрахунку балансуючих статей. Зазначена тотожність у цьому розумінні аналогічна тотожності між величиною сукупної пропозиції і сукупного попиту товарів і послуг.

Номінальний холдинговий прибуток може нараховуватися за активом, який не зареєстровано ні в первинному, ні в кінцевому балансах активів і пасивів, якщо операції чи інші зміни у величині активу мали місце у звітному періоді. Припустимо, що фінансовий актив (наприклад, акція) було придбано з метою перепродажу в той же звітний період. Якщо ціна продажу не дорівнює купівельній ціні, ні загальна вартість операцій, ні номінальний холдинговий прибуток не можуть дорівнювати нулю. Номінальний холдинговий прибуток у цьому випадку повинен дорівнювати загальній вартості операцій (продаж мінус купівля), але з протилежним знаком. Якщо номінальний холдинговий прибуток не відображений в обліку, то вартість операцій не може бути приведена у відповідність з нульовою вартістю в балансах. Ще одним прикладом є створення виробниками запасів та їхнє наступне використання в рамках того ж звітнього періоду. Якщо під час зберігання запасів ціни на товари зростають, вартість товарів, що вилучаються, буде перевищувати їх вартість у момент надходження. Тому загальна величина зміни запасів матеріальних оборотних коштів буде від'ємною. Величина номінального холдингового прибутку в цьому випадку дорівнює величині зміни запасів, але з протилежним знаком.

□ Нейтральний холдинговий прибуток

Нейтральний холдинговий прибуток визначається як сума, що була б нарахована у випадку пропорційної зміни активу та індексу споживчих цін. Якщо ціна на актив змінюється за тією же пропорцією, що і ціни на інші активи, його реальна вартість у середньому (кількість інших товарів і послуг, на які може

бути виміняний даний актив) залишається незмінною при будь-яких темпах інфляції. Отже, нейтральний холдинговий прибуток дорівнює номінальному за умови, що реальна вартість активу залишається постійною.

Нейтральний холдинговий прибуток за активом за той чи інший період дорівнює вартості активу на початок періоду, помноженої на індекс споживчих цін. Тому нейтральний холдинговий прибуток можна легко розрахувати для активів, що зберігаються протягом усього звітного періоду, які наведені у первинному та кінцевому балансах активів і пасивів.

Метод оцінки нейтрального холдингового прибутку складається з таких трьох етапів:

- 1) вартість в кінцевому балансі перераховується, виходячи з припущення, що зміна ціни активу за період відбувалася тими ж темпами, що й індекс споживчих цін;
- 2) загальна вартість операцій і інших змін в обсязі переоцінюється з метою уникнення впливу відносної ціни на актив протягом періоду;
- 3) скоригована вартість всіх операцій і інших змін в обсязі віднімається з різниці між скоригованою вартістю активів і пасивів у кінцевому та первинному балансі.

□ Реальний холдинговий прибуток

Величина реального холдингового прибутку за активом залежить від динаміки цін активів протягом розглянутого періоду відносно динаміки інших цін, які вимірюються у середніх величинах за допомогою індекса споживчих цін. Зростання відносної ціни активу призводить до утворення позитивного реального холдингового прибутку, а зниження відносних цін – до від'ємного значення; при цьому не має значення, як поводить себе загальний рівень цін – підвищується, знижується чи залишається стабільним.

Оскільки реальний холдинговий прибуток збільшує або зменшує купівельну спроможність власників активів, він повинен впливати на їхню економічну поведінку. Реальний холдинговий прибуток є важливим економічним показником, який поряд з доходами необхідно враховувати при аналізі споживання чи нагромадження.

Для одержання реального холдингового прибутку з номінального холдингового прибутку необхідно відняти нейтральний холдинговий прибуток. Оцінка такого прибутку не пов'язана з будь-якими іншими додатковими обставинами.

3. Порядок розрахунку холдингового прибутку для нефінансових та фінансових активів

□ Нефінансові активи

Для **основних засобів** номінальний холдинговий прибуток розраховується як різниця між вартістю цих засобів, відображених в балансах активів і пасивів на початок і кінець періоду, за виключенням загальної вартості операцій й інших змін в обсязі. З цією метою запаси активів, відображені в балансах, повинні вимірюватися без нарахованого споживання основного капіталу і виражатися в цінах покупців на дати складання балансів.

У даному контексті доцільно використовувати показник чистого нагромадження основного капіталу, тобто валового нагромадження основного капіталу за виключенням споживання основного капіталу.

Основна тотожність, що забезпечує відповідність операцій, інших змін в обсязі, номінального холдингового прибутку і балансової вартості основних засобів записується таким чином:

вартість чистого запасу основних засобів на початок періоду;

плюс

величина чистого нагромадження основного капіталу за цими засобами (тобто чиста вартість всіх операцій);

плюс

величина інших змін в обсязі цих засобів;

плюс

величина номінального холдингового прибутку за цими засобами;

дорівнює

вартість чистого запасу основних засобів на кінець періоду.

Слід зазначити, що навіть при відсутності інших змін в обсязі різниця між чистими (валовими) запасами активів на початок і кінець періоду в поточних цінах не дорівнює чистому (валовому) нагромадженню основного капіталу в поточних цінах, якщо ціна активу не залишається постійною протягом усього періоду. Крім будь-яких інших змін, різниця між чистою вартістю початкових і кінцевих запасів основних засобів, оцінюваних в цінах на початок і кінець періоду відповідно, повинна включати номінальний холдинговий прибуток і чисте нагромадження основного капіталу. Такий прибуток може бути відносно значним, якщо ціна активу істотно зростає за період. Операції, що мали місце в цьому періоді, оцінюються в середніх цінах періоду. Через це при обчисленні споживання основного капіталу важливо виходити із середніх цін за період, а не з цін на початок і кінець періоду.

Номінальний холдинговий прибуток за існуючими основними засобами може бути обумовлений загальною інфляцією та індексом цін за цими засобами. Якщо активи певного типу, як і раніше, виробляються і реалізуються на ринку, то вартість існуючого активу варто відображати в балансі активів і пасивів на початок або кінець періоду в поточних цінах покупців на новоутворені активи за мінусом нарахованого до цього моменту споживання основного капіталу, яке також розраховується у цінах на момент складання балансу. Таким чином, внаслідок зміни цін на нові активи між початком і кінцем звітної періоду, утворюється номінальний холдинговий прибуток за існуючими активами того ж типу. Якщо нові активи того ж типу більше не виробляються, то вартісна оцінка існуючих активів може бути пов'язана з труднощами методологічного та практичного характеру. Коли виробляються активи аналогічного типу, навіть якщо їхні характеристики значно відрізняються від характеристик існуючих активів (наприклад, нові моделі автомобілів чи літаків), то ціни на існуючі активи (якщо вони усе ще виробляються) змінювалися б так само, як і ціни на нові активи.

Холдинговий прибуток **запасів матеріальних оборотних коштів** визначається як різниця між приростом запасів по бухгалтерській звітності підприємств і організацій у поточних цінах за звітний період і приростом запасів, перерахованим у середні ціни цього періоду. Товари, що надходять у запаси матеріальних оборотних коштів, можна розглядати як одержані власником підприємства у цього ж підприємства як виробника; товари, що вилучаються з запасів, можна розглядати як передані власником виробнику з метою використання у виробництві або для продажу. Такі внутрішні операції повинні виражатися в цінах, що діють на момент їхнього здійснення, також, як операції з будь-яким іншим видом активів. Розрахунок номінального холдингового прибутку по запасах матеріальних оборотних коштів має такий вигляд:

вартість кінцевих запасів у цінах на кінець періоду;

мінус

вартість первинних запасів у цінах на початок періоду;

мінус

приріст запасів за винятком скорочення запасів і поточних витрат у цінах на момент надходження і вилучення;

мінус

вартість інших змін в обсязі.

Інші зміни в обсязі будуть виражатися в ліквідації товарних запасів у результаті таких виняткових подій, як стихійні лиха (повені, землетруси тощо) чи великі пожежі. Поточні втрати запасів, наприклад, у результаті звичайного псування чи крадіжки, групуються разом з вилученням товарів. Виняткові і поточні втрати запасів знижують величину будь-якого номінального холдингового прибутку запасів матеріальних оборотних коштів.

Враховуючи рівень інфляції, деякі підприємства та організації проводять переоцінку товарно-матеріальних цінностей і матеріалів і звітують даними про суму дооцінки (уцінки), тому, при визначенні зміни запасів матеріальних оборотних коштів, необхідно зменшити дані по запасах на кінець року, обчислених на підставі бухгалтерських балансів, на суму дооцінки (уцінки) товарно-матеріальних цінностей для відображення їх вартості в так званих "історичних цінах".

Для усунення впливу цін на зміну запасів матеріальних оборотних коштів (холдинговий прибуток/збиток) проводиться розрахунок запасів на початок і кінець звітного періоду в його середніх цінах в залежності від терміну оборту запасів або середнього часу зберігання запасів.

Середня тривалість зберігання запасів може бути встановлена на підставі вибіркового обстеження, експертної оцінки чи з застосуванням непрямих даних. При цьому тривалість зберігання може бути різною для різних елементів матеріальних оборотних коштів – виробничих запасів, незавершеного виробництва, готової продукції і товарів. Умовно, наприклад, може бути прийнято, що середній час їхнього зберігання дорівнює одному місяцю. Середній час зберігання об'єктів незавершеного виробництва в значній мірі залежить від технології, яка застосовувалась в різних видах діяльності. Однак у більшості видів діяльності він невеликий. Тому може бути прийняте припущення про його незначущість та недоцільність визначення холдингового прибутку за цим видом запасів.

Для переоцінки виробничих запасів, незавершеного виробництва і готової продукції в середні ціни звітного періоду використовуються індекси цін виробників промислової продукції, для товарів – індекси споживчих цін.

Середній індекс цін продукції, яка знаходиться в запасах на початок звітного періоду, розраховується як середня арифметична з місячних ланцюгових індексів цін за місяці, що передують звітному періоду (у відповідності до коефіцієнту оборту, який визначається в залежності від терміну зберігання запасів), а середній індекс цін запасів продукції на кінець звітного періоду – як середня арифметична з місячних ланцюгових індексів цін запасів, які враховані на кінець звітного періоду. Наприклад, якщо коефіцієнт оборту дорівнює двом місяцям, то в розрахунок двох останніх місяців попереднього періоду, а на кінець звітного періоду – два останні місяці цього періоду (відповідно при коефіцієнті оборту трьох місяців враховуються три останні місяці попереднього періоду та три останні місяці звітного періоду).

Зміна запасів матеріальних оборотних коштів в середніх цінах визначається як добуток вартості запасів за звітними даними та зазначеного коефіцієнту перерахування відповідно на початок і на кінець звітного періоду.

□ Фінансові активи

Грошова вартість певних фінансових активів та пасивів: **готівкових грошей, депозитів, авансів, кредитів тощо** – залишається постійною у часі. "Ціна" такого активу завжди складає одне ціле, в той час як кількість визначається числом грошових одиниць, в яких виражені ці активи. Номінальний холдинговий прибуток за такими активами завжди дорівнює нулю. Через це різниця між їх вартістю на початок та кінець звітного періоду повністю обумовлена вартістю

операцій з цими активами, що є одним із випадків, коли останню можна вивести з даних балансу активів та пасивів.

Для обчислення нейтрального та реального холдингового прибутку потрібні дані про час і вартість операцій, так само, як і дані про балансову вартість на початок і кінець періоду. Наприклад, припустимо, що надана позика погашена в межах звітного періоду, до того ж протягом цього періоду загальний рівень цін зростає. Нейтральний холдинговий прибуток з позики є позитивний, тоді як реальний прибуток від'ємний, причому величина визначається тривалістю періоду, протягом якого позика залишалась непогашеною, і темпами інфляції. Такий реальний холдинговий збиток не відображається в обліку без даних про величину позик, наданих та погашених за звітний період, і про час їх надання та погашення.

Також до фінансових активів відносяться цінні папери, крім акцій.

Облігація – цінний папір, що засвідчує внесення її власником грошових коштів і підтверджує зобов'язання відшкодувати йому номінальну вартість цього цінного паперу в передбачений в ньому строк з виплатою фіксованого процента (якщо інше не передбачено умовами випуску). Торгівля облігаціями має місце на ринках і за термін дії облігації її власник може неодноразово змінитися. Отже, емітент такої облігації може погасити непогашену суму боргу в будь-який момент, викупивши облігацію до закінчення терміну її дії.

Коли облігація випускається зі знижкою (включаючи облігації з “глибоким дисконтом” і облігації з нульовим купоном), різниця між ціною емісії і номінальною або викупною вартістю облігації при настанні терміну її погашення дорівнює відсоткам, які емітент повинен заплатити за термін дії облігації. Сума відсотків реєструється як дохід від власності, який має бути виплачений емітентом облігації і отриманий власником облігації додатково до процентів по купонах, які фактично виплачує емітент через певні проміжки часу протягом терміну дії облігації. Нараховані проценти розглядаються як одночасно реінвестовані у відповідну облігацію її власником, і тому вони відображаються у фінансовому рахунку як придбання активу, який додається до існуючого активу. Таким чином, поступове збільшення ринкової ціни облігації з врахуванням нарахованих і реінвестованих процентів відображає зростання непогашеної основної суми, тобто величини активу. По суті, це збільшення не ціни, а об'єму або кількості. Це не призводить до утворення холдингового прибутку для власника облігації або холдингового збитку для їх емітента. Якість облігації у часі змінюється з наближенням термінів погашення, і тому збільшення їх вартості за рахунок нарахованих процентів не пов'язано із змінами ціни і не створює холдингового прибутку.

Разом з тим ціни облігацій, які обертаються на ринку, також змінюються при зміні ринкової відсоткової ставки. Вплив зміни відсоткових ставок на ціну певної облігації зменшується з наближенням терміну погашення облігації. Таким чином, зміна цін залежно від зміни ринкової відсоткової ставки показує не кількісну, а цінову зміну. Тому такі ціни приводять до виникнення номінального холдингового прибутку або збитку як для емітентів, так і власників облігацій. Зростання відсоткової ставки обумовлює утворення номінального холдингового прибутку для емітента облігації і дорівнює номінальному холдинговому збитку для власника облігації, і навпаки – коли спостерігається зниження відсоткових ставок.

Номінальний холдинговий прибуток та збиток можуть нараховуватися за векселями так само, як і за облігаціями. Разом з тим, оскільки векселя – це короткострокові цінні папери з набагато коротшими термінами погашення, холдинговий прибуток, отриманий за рахунок змін ринкових ставок, як правило, незначний у порівнянні з облігаціями, які мають таку ж номінальну вартість.

Фінансові активи в іноземній валюті складаються, головним чином, з фінансових вимог до інституційних одиниць-нерезидентів. Всі нерухомі активи, такі, як земля і будівлі, на економічній території країни розглядаються в СНР як власність одиниць-резидентів, у тому числі активи, юридичними власниками яких є іноземці. Якщо земля або будівлі знаходяться у власності іноземців, то їх право власності наче передається умовним одиницям-резидентам. Капітал такої умовної одиниці, в свою чергу, належить іноземній одиниці.

Вартість іноземного активу вимірюється його поточною вартістю в іноземній валюті, яка перераховується у валюту країни проживання власника активу за діючим курсом обміну. Тому номінальний холдинговий прибуток може мати місце не тільки через зміну ціни активу в національній валюті, але і через зміну курсу обміну. Сукупність величин номінального холдингового прибутку за звітний період розраховується шляхом вирахування вартості операцій з різниці між балансовою вартістю на початок і кінець періоду. Для цього операції з іноземними активами необхідно перерахувати в національну валюту за курсом обміну на момент здійснення операцій, а балансова вартість на початок і кінець періоду повинна бути перерахована за курсом обміну, який діє на дати складання балансів. Це означає, що загальна вартість операцій (придбання мінус реалізація), яка виражена в іноземній валюті, перераховується за середньозваженим курсом обміну.

Розрахунок нейтрального холдингового прибутку для іноземних активів здійснюється шляхом визначення обсягу холдингового прибутку за умови однакової зміни ціни на відповідні активи в національній валюті та загального рівня внутрішніх цін. Реальний холдинговий прибуток, виражений в національній валюті, можна розрахувати як різницю між нейтральним та номінальним холдинговим прибутком.

Література

1. Система национальных счетов. Комиссия Европейских сообществ, МВФ, ОЭСР, ООН, Всемирный банк, 1993. – Брюссель/Люксембург, Вашингтон, О.К., Нью-Йорк, Париж. – 1998.
2. Руководство по квартальным национальным счетам. – Вашингтон, округ Колумбия, США: МВФ. – 2001.
3. European System of Accounts (ESA 1995): Eurostat
4. Кулагина Г.Д. Национальное счетоводство. – М.: Финансы и статистика. – 1997.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Держкомстату України
від 14.01.2005 р. № 14

Додаток

Таблиця 1

Рахунок переоцінки

Усього	Зміни в активах							Інші потоки та балансуєчі статті	Зміни в зобов'язаннях та чистому багатстві							Усього	
	S,2	S,1	S,15	S,14	S,13	S,12	S,11		S,11	S,12	S,13	S,14	S,15	S,1	S,2		
	Інший світ	В цілому по економіці	Некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства	Домашні господарства	Сектор загального державного управління	Фінансові корпорації	Нефінансові корпорації		Нефінансові корпорації	Фінансові корпорації	Сектор загального державного управління	Домашні господарства	Некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства	В цілому по економіці	Інший світ		
1	2	3	4	5	6	7	8	код рядка	Номінальний холдинговий прибуток/збиток	9	10	11	12	13	14	15	16
*		*	*	*	*	*	*	01	Нефінансові активи								
*		*	*	*	*	*	*	02	Вироблені активи								
		*	*	*	*	*	*	03	Основні фонди								
*		*		*	*		*	04	Запаси матеріальних оборотних коштів								
*		*		*	*		*	05	Цінності								
*		*	*	*	*	*	*	06	Невироблені активи								
*		*	*	*	*	*	*	07	Матеріальні невикористані активи								
*		*					*	08	Нематеріальні невикористані активи								
*	*	*	*	*	*	*	*	09	Фінансові активи/пасиви	*	*	*		*	*	*	
*		*			*	*		10	Монетарне золото та СПЗ								
								11	Готівкові гроші та депозити								
*	*	*	*	*		*	*	12	Цінні папери, крім акцій	*	*	*		*	*	*	
								13	Кредити та позики								
*	*	*	*	*		*	*	14	Акції та інші цінні папери, які забезпечують участь в капіталі	*	*			*		*	
								15	Страхові технічні резерви								
								16	Інша дебіторська/кредиторська заборгованість								
								17	Зміни в зобов'язаннях та чистому багатстві, обумовлені номінальним холдинговим прибутком/збитком	*	*	*	*	*	*	*	

* Можливий запис

Показники таблиці №1 розраховуються на підставі даних таблиці №2 і таблиці №3 як сума відповідних граф і рядків (Наприклад: табл.№1, графа 6, рядок 2 = табл.№2, графа 6, рядок 2 + табл.№3, графа 6, рядок 2)

Таблиця 2

Рахунок нейтрального холдингового прибутку

Усього	Зміни в активах							Інші потоки та балансуючі статті		Зміни з зобов'язаннях та чистому багатстві							Усього
	S.2	S.1	S.15	S.14	S.13	S.12	S.11			S.11	S.12	S.13	S.14	S.15	S.1	S.2	
	Інший світ	В цілому по економіці	Некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства	Домашні господарства	Сектор загального державного управління	Фінансові корпорації	Нефінансові корпорації			Нефінансові корпорації	Фінансові корпорації	Сектор загального державного управління	Домашні господарства	Некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства	В цілому по економіці	Інший світ	
1	2	3	4	5	6	7	8	код рядка	Нейтральний холдинговий прибуток/збиток	9	10	11	12	13	14	15	16
*		*	*	*	*	*	*	01	Нефінансові активи								
*		*	*	*	*	*	*	02	Вироблені активи								
*		*	*	*	*	*	*	03	Основні фонди								
*		*		*	*		*	04	Запаси матеріальних оборотних коштів								
*		*		*	*		*	05	Цінності								
*		*	*	*	*	*	*	06	Невироблені активи								
*		*	*	*	*	*	*	07	Матеріальні невикорпані активи								
*		*					*	08	Нематеріальні невикорпані активи								
*	*	*	*	*	*	*	*	09	Фінансові активи/пасиви	*	*	*	*	*	*	*	*
*		*			*	*		10	Монетарне золото та СПЗ								
*	*	*	*	*	*		*	11	Готівкові гроші та депозити	*	*	*	*	*	*	*	*
*	*	*	*	*		*	*	12	Цінні папери, крім акцій	*	*	*			*	*	*
*	*	*			*	*	*	13	Кредити та позики	*		*	*	*	*		
*	*	*		*		*	*	14	Акції та інші цінні папери, які забезпечують участь в капіталі	*	*				*	*	
*	*	*		*		*	*	15	Страхові технічні резерви		*			*	*	*	*
*	*	*		*			*	16	Інші дебіторська/кредиторська заборгованість	*		*	*	*	*	*	*
								17	Зміни в зобов'язаннях та чистому багатстві, обумовлені нейтральним холдинговим прибутком/збитком	*	*	*	*	*	*	*	*

* Можливий запис.

Таблиця 3

Рахунок реального холдингового прибутку

Усього	Зміни в активах							Інші потоки та балансуєчі статті	Зміни в зобов'язаннях та чистому багатстві							Усього	
	S.2	S.1	S.15	S.14	S.13	S.12	S.11		S.11	S.12	S.13	S.14	S.15	S.1	S.2		
	Інший світ	В цілому по економіці	Некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства	Домашні господарства	Сектор загального державного управління	Фінансові корпорації	Нефінансові корпорації		Нефінансові корпорації	Фінансові корпорації	Сектор загального державного управління	Домашні господарства	Некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства	В цілому по економіці	Інший світ		
1	2	3	4	5	6	7	8	код рядка	Реальний холдинговий прибуток/збиток	9	10	11	12	13	14	15	16
*		*	*	*	*	*	*	01	Нефінансові активи								
*		*		*			*	02	Вироблені активи								
								03	Основні фонди								
*		*					*	04	Запаси матеріальних оборотних коштів								
*		*		*				05	Цінності								
*		*	*	*	*	*	*	06	Невироблені активи								
*		*	*	*	*	*	*	07	Матеріальні невикорпані активи								
*		*						08	Нематеріальні невикорпані активи								
*	*	*	*	*	*	*	*	09	Фінансові активи/пасиви	*	*	*	*	*	*	*	*
*		*				*		10	Монетарне золото та СПЗ								
*	*	*	*	*	*	*	*	11	Готівкові гроші та депозити	*	*	*	*	*	*	*	*
*	*	*		*		*	*	12	Цінні папери, крім акцій	*	*	*		*	*	*	*
*	*	*			*	*	*	13	Кредити та позики	*		*	*	*	*		
*		*		*		*	*	14	Акції та інші цінні папери, які забезпечують участь в капіталі	*	*			*		*	
*	*	*		*		*	*	15	Страхові технічні резерви		*			*	*	*	*
*	*	*		*			*	16	Інша дебіторська/кредиторська заборгованість	*		*	*	*	*	*	*
								17	Зміни в зобов'язаннях та чистому багатстві, обумовлені реальним холдинговим прибутком/збитком	*	*	*	*	*	*	*	*

* Можливий запис.